

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta. Laissa annettaisiin asetuksen soveltamisen edellyttämät täydentävät kansalliset säännökset muun muassa toimivaltaisesta tuomioistuimesta toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annetun tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevissa asioissa sekä keskusviranomai-

sesta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan asetuksesta johtuvia seurannaismuutoksia avioliittolakiin, lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annettuun lakiin, yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annettuun lakiin sekä lastensuojelulakiin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2005.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
PERUSTELUT	4
1. Nykytila ja sääntelyn tarve	4
2. Ehdotetut muutokset	5
2.1. Laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta.....	5
2.2. Avioliittolaki.....	9
2.3. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta.....	10
2.4. Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta	11
2.5. Laki yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta	12
2.6. Lastensuojelulaki	12
3. Esityksen vaikutukset.....	13
4. Asian valmistelu	14
5. Muut asiaan vaikuttavat seikat	14
6. Voimaantulo	14
LAKIEHDOTUKSET	15
tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta	15
avioliittolain 119 ja 125 §:n muuttamisesta.....	17
lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta	18
lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 33 §:n muuttamisesta	20
yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	20
lastensuojelulain 45 §:n muuttamisesta.....	21
LIITE	23
RINNAKKAISTEKSTIT	23
avioliittolain 119 ja 125 §:n muuttamisesta.....	23
lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta	25
lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 33 §:n muuttamisesta	29

yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	30
lastensuojelulain 45 §:n muuttamisesta.....	31

PERUSTELUT

1. Nykytila ja sääntelyn tarve

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja yhteisten lasten huoltoa koskevissa asioissa annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1347/2000 eli niin sanottu Bryssel II -asetus tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2001. Asetusta sovelletaan avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista koskeviin asioihin sekä niiden yhteydessä käsiteltäviin puolisojen yhteisten lasten huoltoa koskeviin asioihin. Asetus sisältää säännökset muun muassa siitä, minkä Euroopan unionin jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia asetuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, sekä jäsenvaltiossa annettun tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta toisessa jäsenvaltiossa. Tuomion täytäntöönpano toisessa jäsenvaltiossa edellyttää asetuksen mukaan, että tuomio on asiaan osallisen hakemuksesta siellä julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi. Asetuksen liitteen I mukaan täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskeva hakemus toimitetaan Suomessa käräjäoikeudelle.

Neuvosto hyväksyi 27 päivänä marraskuuta 2003 asetuksen (EY) N:o 2201/2003 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta eli niin sanotun Bryssel II -asetuksen. Uusi asetus korvaa Bryssel II -asetuksen. Asetus on tullut voimaan 1 päivänä elokuuta 2004. Asetusta kuitenkin sovelletaan vasta 1 päivästä maaliskuuta 2005, lukuun ottamatta 67—70 artiklaa, joita sovelletaan 1 päivästä elokuuta 2004.

Bryssel IIa -asetuksen soveltamisala on laajempi kuin Bryssel II -asetuksen. Avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevien asioiden lisäksi sitä sovelletaan kaikkiin siviilioikeudellisiin asioihin, jotka liittyvät vanhempainvastuun myöntämiseen, käyttämiseen, siirtämiseen, rajoit-

tamiseen tai lopettamiseen. Käsitettä vanhempainvastuu ei ole käytetty Suomen lainsäädännössä. Sillä tarkoitetaan asetuksen mukaan erityisesti oikeutta lapsen huoltoon ja tapaamisoikeutta, holhousa, edunvalvontaa tai vastaavia järjestelyjä, sellaisen henkilön tai elimen nimeämistä ja tehtäviä, joka on vastuussa lapsen henkilöstä tai omaisuudesta tai lapsen edustamisesta tai avustamisesta, lapsen sijoittamista sijaisperheeseen tai hoitolaitokseen sekä lapsen omaisuuden hallinnoimiseen, säilyttämiseen ja luovuttamiseen liittyviä lapsen suojelutoimenpiteitä.

Bryssel II -asetuksesta poiketen Bryssel IIa -asetuksen soveltaminen vanhempainvastuuta koskevaan asiaan ei edellytä, että asiaa käsitellään avioliittoa koskevan asian yhteydessä. Asetus sisältää lisäksi Bryssel II -asetukseen verrattuna uusia säännöksiä muun muassa jäsenvaltioiden välillä tapahtuvien lapsikaappaustapausten käsittelystä sekä siitä, että lapsen tapaamisoikeutta koskevat tietyt tuomiot ja lapsen palauttamista edellyttävät tietyt tuomiot ovat täytäntöönpanokelpoisia toisessa jäsenvaltiossa ilman, että on tarpeen julistaa ne täytäntöönpanokelpoiksi.

Bryssel IIa -asetuksen soveltaminen edellyttää sitä täydentävää kansallista sääntelyä, koska asetuksessa on jätetty eräitä kysymyksiä kansallisesti ratkaistaviksi. Toisin kuin Bryssel II -asetuksessa, toisessa jäsenvaltiossa annettun tuomion tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen vahvistamista taikka täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevissa asioissa toimivaltaisia kansallisia tuomioistuimia ei säännellä uudessa asetuksessa eikä sen liitteissä. Tämän vuoksi asiasta tarvitaan säännökset kansalliseen lakiin. Asetus edellyttää myös, että kukin jäsenvaltio nimeää yhden tai useamman keskusviranomaisen avustamaan asetuksen soveltamisessa. Siksi on tarpeen säätää, mikä viranomainen Suomessa toimii asetuksessa tarkoitettuna keskusviranomaisena. Lisäksi tarvitaan asetusta täydentäviä säännöksiä muun muassa eräiden asiakirjojen käännoisistä ja ase-

tuksen nojalla annetussa todistuksessa olevan virheen korjaamisesta.

Lähinnä Bryssel IIa -asetuksen Bryssel II -asetusta laajemman soveltamisalan vuoksi tarvitaan lisäksi seurannaismuutoksia muuhun lainsäädäntöön jäljempänä esitetyin tavoin.

2. Ehdotetut muutokset

2.1. Laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta

1 §. *Soveltamisala.* Pykälään on otettu lain soveltamisalaa koskeva säännös. Siitä ilmenee, että laki sisältää täydentävät säännökset Bryssel IIa -asetuksen soveltamisesta Suomessa. Tämän lain säännöksiä sovelletaan silloin, kun asia tulee ratkaistavaksi mainitun asetuksen säännösten nojalla.

2 §. *Toimivaltainen tuomioistuin.* Pykälään on otettu säännökset siitä, mikä tuomioistuin Suomessa on toimivaltainen käsittelemään asetuksen 21 artiklan 3 kohdassa ja 29 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut asiat. Asetuksen 21 artiklan 3 kohta koskee vaatimusta sen vahvistamisesta, että toisessa jäsenvaltiossa annettu, avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista taikka vanhempainvastuuta koskeva tuomio on tunnustettava tai jätettävä tunnustamatta. Asetuksen 29 artiklan 1 kohta puolestaan koskee hakemusta toisessa jäsenvaltiossa annetun, vanhempainvastuuta koskevan tuomion julistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi.

Pykälän 1 momentin mukaan käräjäoikeus olisi Suomessa ensimmäisenä oikeusasteena toimivaltainen käsittelemään mainitut asiat. Ehdotus vastaa asiallisesti ratkaisua, joka omaksuttiin jo Bryssel II -asetuksessa. Asetuksen liitteen I mukaan vastaavanlaiset asiat ovat kuuluneet Suomessa käräjäoikeuden toimivaltaan.

Koska vanhempainvastuulla tarkoitetaan Bryssel IIa -asetuksessa muun muassa lapsen sijoittamista sijaisperheeseen tai hoitolaitokseen, ehdotetusta säännöksestä seuraa, että käräjäoikeuden käsiteltäväksi voi tulla myös

toisessa jäsenvaltiossa annetun, lapsen sijoittamista sijaisperheeseen tai hoitolaitokseen koskevan tuomion tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen vahvistamista taikka täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevia asioita. Myös tällaisten asioiden käsittelemistä käräjäoikeuksissa on pidetty perustellumpana ratkaisuna kuin toimivallan jakamista käräjäoikeuksien ja hallinto-oikeuksien kesken. Tämä perustuu erityisesti siihen, että asetuksen 21 artiklan 3 kohdassa ja 29 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsitteleminen ei edellytä hallinto-oikeuksien erityisasiantuntemusta, koska kysymyksessä olevien menettelyjen yhteydessä tuomiota ei asetuksen 26 artiklan ja 31 artiklan 3 kohdan mukaan saa sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa missään tapauksessa uudelleen tutkittavaksi. Lapsen sijoittamista sijaisperheeseen tai hoitolaitokseen koskevien tuomioiden tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen vahvistamista taikka täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevat asiat ovat todennäköisesti myös harvinaisia. Toimivallan keskittäminen käräjäoikeuksille on tämänkin vuoksi tarkoituksenmukaista.

Käräjäoikeuden päätökseen voidaan asetuksen 33 artiklassa tarkoitettuin tavoin hakea muutosta. Muutoksenhakutuomioistuin on oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 1 §:n nojalla hovioikeus. Asiasta ei siten tässä yhteydessä tarvitse säätää. Hovioikeuden ratkaisuun voidaan hakea edelleen muutosta asetuksen 34 artiklassa tarkoitettuin tavoin. Muutoksenhakutuomioistuin on oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 1 §:n nojalla korkein oikeus. Oikeus hakea muutosta hovioikeuden ratkaisuun edellyttää, että korkein oikeus myöntää valitusluvan.

Pykälän 2 momenttiin on otettu oikeuspaikkaa koskeva säännös, jota on sovellettava silloin, kun asetuksen 21 artiklan 3 kohdan nojalla haetaan vahvistusta sille, että toisessa jäsenvaltiossa annettu tuomio on tunnustettava tai jätettävä tunnustamatta. Alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin määrittyy näissä tapauksissa sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, jossa tunnustamista tai tunnustamatta jättämistä koskeva menettely pannaan vireille. Ehdotuksen mukaan asia olisi pantava vireille oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 10 §:ssä tarkoitettussa tuomiois-

tuimessa, toisin sanoen tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen avioeroasiassa. Sama tuomioistuin ratkaisisi myös vanhempainvastuuta koskevan ratkaisun tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen vahvistamista koskevan asian, jos vahvistamista haetaan samalla, kun on haettu avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevan tuomion tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen vahvistamista. Jos vanhempainvastuuta koskevan ratkaisun tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen vahvistamista haetaan erillisenä asiana, se olisi käsiteltävä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 13 §:ssä tarkoitettussa tuomioistuimessa.

Säännös vastaa asiallisesti avioliittolain (234/1929) voimassa olevaa 125 §:n 2 momenttia, jossa on annettu samansisältöiset oikeuspaikkasäännökset Bryssel II –asetuksen nojalla käsiteltävien vastaavanlaisten asioiden osalta. Säännös ehdotetaan siirrettäväksi avioliittolaista tähän lakiin, koska Bryssel II –asetus koskee myös sellaisten vanhempainvastuuta koskevien tuomioiden tunnustamista, joita ei ole annettu avioliittoa koskevan asian yhteydessä.

Pykälän 3 momenttiin on otettu 2 momenttia täydentävä oikeuspaikkasäännös.

Asetuksen 29 artiklan 2 kohdan mukaan vanhempainvastuuta koskevan tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevassa asiassa alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin määräytyy sen henkilön asuinpaikan mukaan, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, tai sen lapsen asuinpaikan mukaan, jota hakemus koskee. Jos kumpikaan näistä paikoista ei ole täytäntöönpanevan jäsenvaltion alueella, alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin määräytyy täytäntöönpanopaikan mukaan. Näiden oikeuspaikkasäännösten osoittama tuomioistuin ei välttämättä ole sama kuin tämän pykälän 2 momentin osoittama tuomioistuin. Jos samassa yhteydessä vaaditaan sekä tuomion tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen vahvistamista että tuomion julistamista täytäntöönpanokelpoiseksi, on kuitenkin tarkoituksenmukaista, että sama tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään kummankin vaatimuksen. Tämän vuoksi ehdotetaan, että asetuksen 29 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu tuomioistuin olisi

tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevan asian yhteydessä toimivaltainen käsittelemään myös tuomion tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen vahvistamista koskevan vaatimuksen. Säännös ei rajoitaisi 2 momentin osoittaman tuomioistuimen toimivaltaa, vaan osoitaisi siihen nähden vaihtoehtoisen oikeuspaikan.

3 §. *Tuomion lähettäminen täytäntöönpanoa varten.* Pykälässä säädetään tuomioistuimen velvollisuudesta lähettää täytäntöönpanokelpoiseksi julistamansa tuomio täytäntöönpantavaksi. Tarkoituksena on yksinkertaistaa ja nopeuttaa täytäntöönpanomenettelyä. Pykälä vastaa asiallisesti lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 44 §:n 2 momenttia, joka koskee Helsingin hovioikeuden velvollisuutta lähettää täytäntöönpantavaksi sellainen vieraassa valtiossa annettu päätös, jonka hovioikeus on vahvistanut täytäntöönpanokelpoiseksi Suomessa.

Pykälässä säädetty velvollisuus koskisi käräjäoikeuden ohella myös hovioikeutta ja korkeinta oikeutta, jos tuomio julistetaan täytäntöönpanokelpoiseksi vasta muutoksenhaun johdosta. Velvollisuus koskisi vain lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevia tuomioita, ei sitä vastoin esimerkiksi tuomiota, joka koskee lapsen sijoittamista hoitolaitokseen.

Tuomion lähettäminen täytäntöönpantavaksi pykälän nojalla edellyttää hakijan esittämää pyyntöä, koska hakijalla ei aina ole tarvetta saada tuomiota viran puolesta heti täytäntöönpantavaksi. Esimerkiksi ulkomailta asuva hakija, jonka huollossa lapsi on, voi ennakoita jo ennen lapsen Suomeen saapumista pyytää lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan tuomion julistamista täytäntöönpanokelpoiseksi.

Tuomio olisi lähetettävä täytäntöönpantavaksi vain, jos tuomio voidaan asetuksen 47 artiklan 2 kohdan mukaan panna täytäntöön. Mainitun säännöksen mukaan asetuksen III luvun 2 jakson mukaisesti täytäntöönpanokelpoiseksi julistettu tuomio on pantava täytäntöön täytäntöönpaneuvassa jäsenvaltiossa samoin edellytyksin kuin jos se olisi annettu siinä jäsenvaltiossa. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 43 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimen päätös lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta taik-

ka siitä, kenen luona lapsen tulee asua, voidaan panna heti täytäntöön, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa, jollei päätöksessä ole toisin määrätty. Toisessa jäsenvaltiossa annettun, Suomessa täytäntöönpanokelpoiseksi julistetun, lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanokelpoisuus määräytyy asetuksen 47 artiklan 2 kohdan mukaan vastaavalla tavalla. Jos toisessa jäsenvaltiossa annetussa tuomiossa on määrätty, että tuomio saadaan panna täytäntöön vasta sen saatua lainvoiman, täytäntöönpanomääräys lähetetään vasta tuomion tultua lainvoimaiseksi.

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (619/1996) 33 §:ään lisättäväksi ehdotetun 4 momentin mukaan toisessa jäsenvaltiossa annetun, lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan tuomion täytäntöönpano Suomessa tapahtuisi mainitun lain mukaisesti. Täytäntöönpanomääräys lähetettäisiin siten pääsääntöisesti mainitun lain 4 §:n 1 momentin mukaan toimivaltaiselle käräjäoikeudelle. On luonnollisesti mahdollista, että sama käräjäoikeus, joka on julistanut tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi, on toimivaltainen myös täytäntöönpanoasiassa. Tällöin käräjäoikeuden olisi otettava täytäntöönpanoa koskeva asia hakijan pyynnöstä välittömästi itse käsiteltäväkseen.

Toisessa jäsenvaltiossa annettu tuomio on edellä todetuin tavoin pantava täytäntöön samoin edellytyksin kuin kotimainen tuomio. Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa voidaan hakea suoraan ulosottomieheltä, jos päätöksen antamisesta on kulunut vähemmän kuin kolme kuukautta. Sen vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että tällaisessa tapauksessa käräjäoikeuden olisi lähetettävä täytäntöönpanomääräys toimivaltaiselle ulosottomiehelle.

4 §. *Käännökset.* Pykälään on otettu asetus täydentävät säännökset asiakirjojen käännöksistä.

Asetuksen 45 artiklan 2 kohdan mukaan tuomion täytäntöönpanoa hakevan asianosaisen on liitettävä asetuksen 41 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun todistukseen käännös todistuksen 12 kohdasta, joka koskee järjes-

telyjä tapaamisoikeuden käyttämiseksi, ja 42 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun todistukseen käännös todistuksen 14 kohdasta, joka koskee järjestelyjä, joihin on ryhdytty lapsen palauttamisen varmistamiseksi. Käännöksen tulee olla tehty täytäntöönpanevan jäsenvaltion viralliselle kielelle tai jollekin sen virallisista kielistä taikka muulle sellaiselle kielelle, jonka täytäntöönpaneva jäsenvaltio on ilmoittanut hyväksyvänsä. Asetuksen 67 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on annettava komissiolle tiedoksi kielet, joita voidaan käyttää 45 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua todistuksen tapaamisoikeutta koskevan kohdan osalta.

Edellä selostettujen säännösten perusteella on jossain määrin tulkinnanvaraista, onko jäsenvaltio velvollinen ilmoittamaan hyväksyvänsä jonkin muun kielen kuin oman virallisen kielensä käyttämisen käännöksissä. Tällaista tulkintaa voidaan kuitenkin pitää perusteltuna, sillä on ilmeistä, että säännöksillä on sama tarkoitus kuin eräisiin muihin yhteisön säädöksiin sisältyvillä, kielivaatimuksia rajat ylittävissä asioissa koskevilla säännöksillä, joista mainitunlainen velvollisuus ilmenee nimenomaisesti. Tällaisia säännöksiä on esimerkiksi jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1206/2001 5 artiklassa sekä rikoksen uhreille maksettavista korvauksista annetun neuvoston direktiivin 2004/80/EY 11 artiklan 1 kohdan b alakohdassa ja 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa. Lisäksi voidaan todeta, että asiakirjojen käännättäminen suomeksi tai ruotsiksi tuottaisi useissa jäsenvaltioissa vaikeuksia ja käännösten laatu joka tapauksessa olisi usein riittämätön.

On siten tarkoituksenmukaista, että Suomi ilmoittaa hyväksyvänsä käännöksissä käytettäväksi kieleksi suomen ja ruotsin kielten ohella englannin kielen, jota maassamme yleisesti osataan. Koska Suomen viranomaiset pääsääntöisesti ovat velvolliset ottamaan vastaan vain suomen- ja ruotsinkielisiä asiakirjoja, lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, josta ilmenee, että täytäntöönpanoasiaa käsittelevälle käräjäoikeudelle tai ulosottomiehelle voidaan antaa 41 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua todistuksen 12 kohdasta ja 42 artik-

lan 1 kohdassa tarkoitetun todistuksen 14 kohdasta käänös suomen, ruotsin tai englannin kielelle.

Jos asiaa käsittelevä tuomari tai ulosottomies ei katso riittävästi hallitsevansa englannin kieltä, asiakirjasta olisi kyseisen viranomaisen kustannuksella hankittava käänös suomen tai ruotsin kielelle.

5 §. *Keskusviranomainen.* Asetuksen 53 artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion on nimettävä yksi tai useampi keskusviranomainen avustamaan asetukseen soveltamisessa. Asetuksen 54 artiklan mukaan keskusviranomaisten tehtävänä on muun muassa toimittaa tietoja jäsenvaltioiden lainsäädännöistä ja menettelyistä sekä toteuttaa toimenpiteitä asetuksen soveltamisen parantamiseksi ja keskinäisen yhteistyönsä lujittamiseksi. Asetuksen 55 artiklan mukaan keskusviranomaisten on pyynnöstä tehtävä yhteistyötä myös yksittäisissä tapauksissa asetuksen tarkoituksen toteuttamiseksi.

Pykälän 1 momentin mukaan keskusviranomaisena Suomessa olisi oikeusministeriö. Tämä on tarkoituksenmukaista ottaen erityisesti huomioon, että oikeusministeriö toimii jo nykyisin Luxemburgissa 20 päivänä toukokuuta 1980 lasten huoltoa koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja lasten palauttamisesta tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa sekä Haagissa 25 päivänä lokakuuta 1980 kansainvälisestä lapsikaappauksesta tehdyssä yksityisoikeuden alaa koskevassa yleissopimuksessa tarkoitettuna keskusviranomaisena.

Pykälän 2 momenttiin on otettu säännös sosiaalihuollon viranomaisten sekä poliisiviranomaisten velvollisuudesta antaa oikeusministeriölle sellaista virka-apua, jota se tarvitsee keskusviranomaiselle asetuksen 55 artiklassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Poliisilta saatava virka-apu voi olla tarpeen erityisesti lapsen olinpaikan selvittämiseksi. Sosiaalihuollon viranomaisilta voi olla tarpeen saada virka-apua esimerkiksi selvityksen hankkimiseksi lapsen olosuhteista.

6 §. *Lapsen sijoittamista koskeva asia.* Pykälään on otettu säännökset oikeusministeriön velvollisuudesta siirtää kunnan sosiaalihuollon toimielimelle sellaiset lapsen sijoittamista toisesta jäsenvaltiosta Suomeen koskevat pyynnöt ja ilmoitukset, jotka oikeus-

ministeriölle keskusviranomaisena on toimitettu.

Pykälän 1 momentti koskee asetuksen 56 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen pyyntöjen siirtämistä. Asetuksen 56 artiklan 1 kohdan mukaan, jos tuomioistuin suunnittelee lapsen sijoittamista hoitolaitokseen tai sijaisperheeseen ja sijoittaminen tapahtuisi toisessa jäsenvaltiossa, tuomioistuin kuulee ensin viimeksi mainitun jäsenvaltion keskusviranomaista tai sen muuta toimivaltaista viranomaista, jos kyseisessä jäsenvaltiossa edellytetään viranomaisen toimintaa silloin, kun lapsi sijoitetaan siinä valtiossa. Artiklan 2 kohdan mukaan päätös 1 kohdassa tarkoitettua sijoittamisesta voidaan tehdä pyynnön esittäneessä jäsenvaltiossa ainoastaan, jos pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen on hyväksynyt sijoittamisen. Artiklan 3 kohdan mukaan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu kuuleminen ja hyväksyntä määräytyy pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Lastensuojelulain (683/1983) mukaan Suomessa pääsääntöisesti edellytetään viranomaisen toimintaa silloin, kun lapsi sijoitetaan sijaisperheeseen tai hoitolaitokseen. Toisen jäsenvaltion tuomioistuimen olisi näin ollen ennen sellaisen päätöksen tekemistä, joka koskee lapsen sijoittamista Suomeen, yleensä kuultava oikeusministeriötä keskusviranomaisena tai muuta toimivaltaista viranomaista ja päätös voitaisiin tehdä vain, jos toimivaltainen viranomainen on hyväksynyt sijoittamisen. Koska oikeusministeriöllä ei ole toimivaltaa hyväksyä lapsen sijoittamista Suomeen, sen olisi siirrettävä tätä koskeva pyyntö sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:ssä tarkoitettulle kunnan sosiaalihuollon toimielimelle siinä kunnassa, jonka alueelle lapsi on tarkoitus sijoittaa. Jos toisen jäsenvaltion tuomioistuin ei ole pyynnössään yksilöinyt sijoituspaikkaa, vaan suunnittelee vain yleisesti lapsen sijoittamista Suomeen, oikeusministeriön olisi siirrettävä pyyntö lastensuojelulain 45 §:n säännösten mukaan määräytyvän kunnan sosiaalihuollon toimielimelle.

Oikeusministeriö voisi luonnollisesti tarvittaessa pyytää 5 §:n 2 momentin nojalla sosiaali- ja terveysministeriöltä virka-apua sen selvittämiseksi, minkä kunnan toimielimelle

pyyntö olisi siirrettävä.

Pykälän 2 momentti koskee asetuksen 56 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen siirtämistä. Mainitun säännöksen mukaan, jos toimivaltainen tuomioistuin päättää lapsen sijoittamisesta sijaisperheeseen ja jos sijoittaminen tapahtuu toisessa jäsenvaltiossa ja jos viimeksi mainitussa jäsenvaltiossa ei edellytetä viranomaisen myötävaikutusta silloin, kun lapsi sijoitetaan siinä valtiossa, tuomioistuin ilmoittaa asiasta viimeksi mainitun jäsenvaltion keskusviranomaiselle tai toimivaltaiselle viranomaiselle.

Jos esimerkiksi lapsen huoltajat sijoittavat lapsen pysyväisluonteisesti yksityiskotiin Suomessa, sijoittamiseen sinänsä ei tarvita viranomaisen myötävaikutusta, vaan siihen liittyy vain jälkikäteen lastensuojelulain 41 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus ja sijoitetun lapsen hoidon valvonta. On periaatteessa mahdollista, että jossakin muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tuomioistuin tai muu viranomainen tekee tällaisesta yksityissijoituksesta 56 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun päätöksen, esimerkiksi vahvistaa huoltajien sitä koskevan sopimuksen. Tällaisesta päätöksestä olisi mainitun säännöksen mukaan toimitettava ilmoitus oikeusministeriölle keskusviranomaisena tai toimivaltaiselle viranomaiselle. Jos oikeusministeriölle toimitetaan tällainen ilmoitus, sen olisi siirrettävä se sen kunnan sosiaalihuollon toimielimelle, jonka alueelle lapsi on päätetty sijoittaa. Tämä on tarpeen sen turvaamiseksi, että asianomaisen kunnan sosiaaliviranomaiset saavat tiedon kunnan alueelle sijoitetusta lapsesta.

7 §. *Todistuksessa olevan virheen korjaaminen.* Tuomion antaneen tuomioistuimen tai muun viranomaisen on asetuksen 39, 41 ja 42 artiklasta tarkemmin ilmenevin tavoin annettava vakiomuotoinen todistus tuomion sisällöstä. Asetuksen 43 artiklan mukaan todistuksen oikaisemiseen sovelletaan tuomion antaneen jäsenvaltion lainsäädäntöä. Vaikka tämä säännös sinänsä suoranaisesti koskee vain 41 ja 42 artiklassa tarkoitettuja todistuksia, myös 39 artiklassa tarkoitettujen todistusten oikaisemiseen on yhteisösäännösten puuttuessa sovellettava kansallista lakia.

Asetuksen johdanto-osan perustelukappaleen 24 mukaan tuomion täytäntöönpanon

helpottamiseksi myönnettyyn todistukseen pitäisi voida hakea oikaisua ainoastaan asiavirheen perusteella eli jos tuomion sisältö on esitetty todistuksessa virheellisesti. Todistuksessa olevan virheen korjaaminen voi mainitun tapauksen ohella olla tarpeen ainakin silloin, kun jo itse tuomiossa on ollut esimerkiksi asianomaisen nimen kohdalla kirjoitusvirhe, joka on vain toistettu todistuksessa. Molemmista tapauksista on kysymys tilanteesta, jota Suomen lain mukaan pidetään kirjoitus- tai laskuvirheen taikka muun niihin rinnastettavan selvän virheen korjaamisena.

Voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä tuomioistuimen tai muun viranomaisen ratkaisuun liitettävässä todistuksessa olevan kirjoitusvirheen tai muun siihen rinnastettavan virheen korjaamisesta. Selkeyden vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi tätä koskeva nimenomainen säännös. Sen mukaan todistuksessa olevan kirjoitusvirheen korjaamiseen sovellettaisiin soveltuvin osin samoja säännöksiä kuin ratkaisussa olevan kirjoitusvirheen korjaamiseen. Tämä on tarkoituksenmukaista ottaen erityisesti huomioon, että kirjoitusvirheen korjaaminen voi edellä todetu tavoin tulla kysymykseen myös tilanteessa, jossa itse tuomiossakin oleva sama kirjoitusvirhe on korjattava.

Yleisen tuomioistuimen antamassa todistuksessa olevan kirjoitusvirheen korjaamiseen sovelletaan ehdotetun viittaussäännöksen nojalla oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 10 §:ää. Hallintotuomioistuimen antamassa todistuksessa olevan kirjoitusvirheen korjaamiseen sovelletaan hallintolainkäyttölain (586/1996) 56 ja 57 §:ää. Muun viranomaisen, esimerkiksi kunnan sosiaalilautakunnan, antamassa todistuksessa olevan kirjoitusvirheen korjaamiseen sovelletaan hallintolain (434/2003) 51—53 §:ää.

8 §. *Voimaantulo.* Pykälässä on tavanomainen voimaantulosäännös. Kysymys asetuksen ajallisesta soveltamisesta määräytyy asetuksessa olevien siirtymäsäännösten perusteella. Asetusta täydentävään lakiin ei tarvita itsenäisiä siirtymäsäännöksiä.

2.2. Avioliittolaki

119 §. Pykälän voimassa olevassa 5 momentissa on luonteeltaan informatiivinen

säännös, joka osoittaa pykälän 1—3 momentin toissijaisuuden suhteessa Bryssel II -asetukseen ja Suomea sitoviin valtiosopimuksiin. Säännös ehdotetaan ajantasaistettavaksi siten, että siinä viitataan Bryssel II -asetuksen sijasta Bryssel I -asetukseen.

125 §. Pykälän 1 momentti, joka osoittaa 121—124 §:n toissijaisuuden suhteessa Bryssel II -asetukseen ja Suomea sitoviin valtiosopimuksiin, ehdotetaan ajantasaistettavaksi vastaavalla tavalla kuin 119 §:n 5 momentti.

Pykälän 2 momentissa nykyisin oleva säännös oikeuspaikasta tuomion tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen vahvistamista koskevassa asiassa ehdotetaan jätettäväksi pois avioliittolaista, koska oikeuspaikkasäännökset sisältyisivät 1. lakiehdotuksessa taroitettuun lakiin.

2.3. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta

8 §. *Sopimuksen vahvistaminen.* Pykälään on lisätty säännökset toimivaltaisesta sosiaalilautakunnasta tapauksissa, joissa lapsella ei ole asuinpaikkaa Suomessa. Samalla pykälän rakennetta on selkeytetty.

Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan 1 momentin ensimmäistä virkettä.

Pykälän 2 momenttiin on lisätty uudet säännökset siitä, minkä kunnan sosiaalilautakunnalle sopimus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on esitettävä vahvistettavaksi, jos lapsella ei ole asuinpaikkaa Suomessa. Säännökset ovat tarpeen sen vuoksi, että Bryssel II -asetuksen säännöksistä eräissä tapauksissa seuraa, että Suomen viranomaiset ovat toimivaltaiset käsittelemään lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian, vaikka lapsella ei ole asuinpaikkaa Suomessa. Näin voi olla asianlaita esimerkiksi asetuksen 9 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa. Mainitun artiklan 1 kohdan mukaan, kun lapsi muuttaa laillisesti jäsenvaltioon toiseen ja saa siellä uuden asuinpaikan, sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa lapsen aiempi asuinpaikka oli, ovat kolmen kuukauden ajan lapsen muutosta edelleen toimivaltaisia muuttamaan sellaisen tapaamisoikeutta koskevan tuomion, joka on annettu kyseisessä jäsenvaltiossa ennen muuttoa, jos tapaamisoikeutta koskevan tuomion nojalla ta-

paamisoikeuden saanut henkilö asuu edelleen siinä jäsenvaltiossa, jossa lapsen aiempi asuinpaikka oli. Mainituin edellytyksin sosiaalilautakunnalla Suomessa säilyy vastaavasti toimivalta vahvistaa Suomesta toiseen jäsenvaltioon muuttaneen lapsen tapaamisoikeudesta tehty sopimus kolmen kuukauden ajan muutosta.

Ehdotetut toimivaltaisen sosiaalilautakunnan määräytymisen perusteet vastaavat asiallisesti voimassa olevassa 13 §:n 2 momentissa olevia säännöksiä oikeuspaikan määräytymisestä niissä tapauksissa, joissa lapsella ei ole asuinpaikkaa Suomessa. Säännöksissä on vastaavasti kuin muun muassa käsillä olevan pykälän 1 momentissa ja 13 §:ssä käytetty nimitystä "asuinpaikka". Käytetty nimitys osoittaa, että kysymys on lapsen tosiasiallisesta asuinpaikasta eikä kotikuntalain (201/1994) 2 §:ssä tarkoitettua kotikunnasta.

Pykälän 3 momentti vastaa voimassa olevan 1 momentin kahta viimeistä virkettä.

Pykälän 4 momentti vastaa voimassa olevaa 2 momenttia.

29 a §. *Säännösten toissijaisuus.* Pykälässä osoitetaan 19—21 sekä 23—29 §:n suhde Bryssel II -asetukseen. Mainittuja säännöksiä sovelletaan sen mukaan vain, jollei Bryssel II -asetuksesta muuta johdu. Koska asetuksella on etusija kansalliseen lakiin nähden, asia olisi näin ilman säännöstäkin. Asiasta ehdotetaan kuitenkin lainsäädännön selkeyden vuoksi otettavaksi nimenomainen säännös lakiin, sillä asetus vähentää olennaisesti tilanteita, joissa 19—21 sekä 23—29 §:ää voidaan soveltaa.

Pääsäännön mukaan kansalliset säännökset syrjäytyvät, kun asiaan sovelletaan Bryssel II -asetusta. Näin ei kuitenkaan tapahdu, jos millään jäsenvaltion tuomioistuimella ei ole asetuksen 8—13 artiklan mukaan toimivaltaa. Tällöin asetuksen 14 artiklan mukaan toimivalta määräytyy kussakin jäsenvaltiossa kyseisen valtion oman lainsäädännön mukaan. Tällaisessa tilanteessa Suomessa sovellettaisiin siis lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 19—21 §:ää.

34 §. *Palauttamismääräyksen antamisesta kieltäytymisen perusteet.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti. Säännös olisi luonteeltaan informatiivinen viittaus asetuksen 11 artiklan 4 kohdan säännökseen,

jonka mukaan tuomioistuin ei voi jäsenvaltioiden välisessä lapsikaappaustapauksessa kieltäytyä lapsen palauttamisesta vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 13 artiklan b kohdan perusteella, jos on todettu, että on toteutettu riittävät järjestelyt lapsen suojelemiseksi hänen palauttamisensa jälkeen. Hakemuksen hylkäämisestä yleissopimuksen 13 artiklan b kohdassa säädetyn kieltäytymisperusteen nojalla säädetään käsillä olevan pykälän 1 momentin 2 kohdassa. Asetus siis rajoittaa tämän säännöksen soveltamista tapauksissa, joissa lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvaton pois viemistä tai palauttamatta jättämistä oli muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa.

42 a §. *Suhde Bryssel IIa -asetukseen.* Pykälään on lainsäädännön selkeyden vuoksi otettu säännökset, joista ilmenee 6 luvun säännösten suhde Bryssel IIa -asetuksen säännöksiin.

Pykälän 1 momentista ilmenee, että 36—42 §:n menettelysäännöksiä ei sovelleta, jos vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisen tai täytäntöönpanokelpoisuuden vahvistamiseen sovelletaan Bryssel IIa -asetusta.

Pykälän 2 momenttiin on otettu luonteeltaan informatiivinen viittaus siihen, että jäsenvaltioiden välisissä lapsikaappaustapauksissa sovelletaan 6 luvussa olevien menettelysäännösten lisäksi asetuksen 11 artiklan 2, 3 ja 5—8 artiklan säännöksiä.

43 §. *Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus.* Pykälään on lisätty uusi 4 momentti, jonka mukaan 3 momentin säännöstä vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta ei sovelleta, jos asiaan sovelletaan Bryssel IIa -asetusta. Näissä asioissa sovelletaan asetuksen säännöksiä, erityisesti sen 47 artiklan 2 kohtaa. Sen mukaan toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antamat tuomiot, jotka on julistettu täytäntöönpanokelpoisiksi asetuksen III luvun 2 jakson mukaisesti tai joista on annettu todistus asetuksen 41 artiklan 1 kohdan tai 42 artiklan 1 kohdan mukaisesti, on pantava täytäntöön täytäntöönpaneuvassa jäsenvaltiossa samoin edellytyksin kuin jos ne olisi annettu siinä jäsenvaltiossa. Säännöksen merkitystä suhteessa täytäntöönpanotavan päätöksen lainvoimaisuuteen on tarkasteltu

edellä 1. lakiehdotuksen 3 §:n perusteluissa.

44 §. *Päätöksen lähettäminen käräjäoikeudelle.* Pykälään on lisätty uusi 3 momentti, jonka mukaan Bryssel IIa -asetuksen nojalla täytäntöönpanokelpoiseksi julistetun tuomion lähettämisestä täytäntöönpanoa varten säädetään erikseen. Säännöksellä viitataan 1. lakiehdotuksen 3 §:ään, jota sovelletaan käsillä olevan pykälän 2 momentin sijasta.

45 §. *Vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpano.* Pykälän 1 momenttiin on viimeiseksi virkkeeksi lisätty säännös, jonka mukaan Bryssel IIa -asetuksen mukaan täytäntöönpanokelpoisen, vieraassa valtiossa annetun tuomion täytäntöönpanosta säädetään erikseen. Säännöksellä viitataan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 33 §:ään lisättäväksi ehdotettuun 4 momenttiin, jota sovellettaisiin Bryssel IIa -asetuksen nojalla täytäntöönpanotavan päätöksiin sen sijasta, mitä edellä käsillä olevassa momentissa säädetään.

2.4. Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta

Bryssel IIa -asetuksen 47 artiklan 1 kohdan mukaan täytäntöönpanomenettely tapahtuu täytäntöönpaneuvan jäsenvaltion lain mukaisesti. Tämän vuoksi ehdotetaan, että lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 33 §:ään lisätään uusi 4 momentti, joka koskee sellaisen toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annetun, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanoa, joka Bryssel IIa -asetuksen mukaan on pantava täytäntöön Suomessa. Ehdotuksen mukaan tällaisen päätöksen täytäntöönpano Suomessa tapahtuisi mainitun lain mukaisesti.

Toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuden edellytykset ilmenevät asetuksen 47 artiklan 2 kohdasta, jota on tarkasteltu edellä 3. lakiehdotuksen 43 §:n perusteluissa.

Lisäksi momentissa on selkeyden vuoksi todettu, että Bryssel IIa -asetuksen nojalla täytäntöönpanotavan päätöksen täytäntöönpanoa koskevassa asiassa ei sovelleta käsillä olevan pykälän 1 ja 2 momenttia.

Bryssel II -asetuksen tultua sovellettavaksi voi enää varsin harvoin esiintyä tilanteita, joissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta Ruotsissa annetun päätöksen täytäntöönpanoon sovelletaan käsillä olevan pykälän 1 momenttia. Näin on kuitenkin asianlaita silloin, kun asiaan ei asetuksen 64 artiklassa olevien siirtymäsäännösten mukaan sovelleta asetusta. Bryssel II -asetusta ei siirtymäsäännösten mukaan sovelleta esimerkiksi sellaisen päätöksen täytäntöönpanoon, joka on annettu ennen Bryssel II -asetuksen voimaantuloa 1 päivänä maaliskuuta 2001.

2.5. Laki yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta

Yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain (588/1977) 8 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, joka osoittaa pykälän 1 momentin säännöksen toissijaisuuden suhteessa Bryssel II -asetukseen. Asia olisi näin ilman säännöistäkin. Lainsäädännön selkeyden vuoksi asiasta ehdotetaan kuitenkin otettavaksi nimellinen säännös lakiin.

2.6. Lastensuojelulaki

Lastensuojelulain 45 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä ilmenisi kaikissa Bryssel II -asetuksen nojalla Suomen viranomaisten ratkaistavaksi kuuluvissa lapsen sijoittamista perhehoitoon tai laitoshuoltoon koskevissa asioissa, minkä kunnan viranomaisten asiana on päättää perhehoidon tai laitoshuollon järjestämisestä. Samalla pykälään on tehty muitakin vähäisiä tarkistuksia.

Niin kuin edellä on todettu, asetuksessa tarkoitetaan vanhempainvastuuta koskevalla asialla muun muassa lapsen sijoittamista sijaisperheeseen tai hoitolaitokseen. Toisaalta asetusta kuitenkin sen 1 artiklan mukaan sovelletaan vain siviilioikeudellisiin asioihin. Tästä johtuen on tulkinnanvaraista, koskeeko asetusta kaikkia lastensuojelulaissa tarkoitettuja asioita, joissa on kysymys lapsen sijoittamisesta perhehoitoon tai laitoshuoltoon. Epäselvää on erityisesti se, voidaanko sijaishuol-

lon järjestämistä huostaanotetulle lapselle pitää asetuksessa tarkoitettuin tavoin siviilioikeudellisena asiana. Tämän tulkintakysymyksen ratkaiseminen kuuluu toimivaltaisille viranomaisille ja viime kädessä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle. Asetusta sovellettaneen kuitenkin ainakin avohuollon tukitoimena järjestettävää perhehoitoa tai laitoshuoltoa koskevaan asiaan.

Lastensuojelulain voimassa olevan 45 §:n 1 momentin ja siinä viitattujen säännösten mukaan lapsen sijoittamisesta perhehoitoon tai laitoshuoltoon vastaa lapsen asuin- tai oleskelukunta, sijaishuollon osalta kuitenkin se kunta, jossa lapsen huostaanottamisen ja sijaishuollon järjestämisen tarve on syntynyt. Voimassa olevassa 2 momentissa on täydentävä säännös velvollisuudesta järjestää perhe- ja yksilökohtaista lastensuojelua sellaiselle lapselle tai nuorelle, jolla ei ole asuin- tai oleskelukuntaa Suomessa. Tämän säännöksen soveltaminen edellyttää kuitenkin, että lapsen vanhemmat tai toinen heistä on tai on ollut Suomen kansalainen.

Asetuksen II luvun 2 jakson säännösten mukaan toimivalta käsitellä lapsen sijoittamista sijaisperheeseen tai hoitolaitokseen koskeva asia voi eräissä tapauksissa kuulua Suomen viranomaisille, vaikka mikään yksittäinen kunta ei edellä selostettujen säännösten mukaan ole velvollinen järjestämään perhehoitoa tai laitoshuoltoa. Tällainen tilanne saattaa syntyä erityisesti asetuksen 15 artiklan nojalla. Sen mukaan jäsenvaltion tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia tutkimaan pääasian, voivat katsoessaan, että tuomioistuimella toisessa jäsenvaltiossa, johon lapsella on erityisiä siteitä, on paremmat edellytykset käsitellä asiaa, ja kun se on lapsen edun mukaista, keskeyttää kyseisen asian käsittelyn ja pyytää osapuolia panemaan asian viereille kyseisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa tai pyytää toisen jäsenvaltion tuomioistuinta käyttämään toimivaltaansa. Tällöin kyseisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimet voivat määräjassa hyväksyä toimivallan ja sen tuomioistuimen, jossa asia on ensin pantu viereille, on jätettävä asia tutkimatta. Käytännössä asian siirtäminen artiklan nojalla voisi tulla kysymykseen esimerkiksi tapauksessa, jossa Suomesta lähtöisin olevien vanhempiensa kanssa toisessa jäsenvaltiossa

asunut lapsi, joka on aikaisemmin asunut Suomessa tai joka on Suomen kansalainen, on orpoutunut, ja lapsen sijoittamista lapsen asuinpaikkavaltiossa käsittelevä viranomaisiin pyytää Suomen viranomaisia ottamaan asian käsiteltäväkseen.

Ulkomailla asuvan lapsen sijoittamista perhehoitoon tai laitoshuoltoon koskeva asia voi tulla Suomen viranomaisten ratkaistavaksi myös asetuksen 56 artiklan nojalla. Edellä 1. lakiehdotuksen 6 §:n perusteluissa selostettiin tavoin toisen jäsenvaltion tuomioistuin voi esittää pyynnön lapsen sijoittamisesta Suomeen. Sen ratkaiseminen, hyväksytäänkö lapsen sijoittaminen Suomeen, kuuluisi Suomessa kunnan sosiaaliviranomaisille.

Muun muassa edellä tarkoitettujen tapaus-ten varalta pykälän 2 momenttiin on otettu säännökset, joiden perusteella on Suomen viranomaisten ratkaistavaksi kuuluvassa asiassa aina osoitettavissa, minkä kunnan viranomaisille perhehoidon tai laitoshuollon järjestämisestä päättäminen kuuluu. Päätösvalta kuuluisi ensisijaisesti sen kunnan viranomaisille, jonka alueella lapsi on viimeksi Suomessa asunut tai oleskellut. Jos lapsi ei ole koskaan asunut eikä oleskellut Suomessa, päätösvalta kuuluisi sen kunnan viranomaisille, jossa lapsen vanhemmat tai toinen heistä asuu tai oleskelee. Jos vanhemmat asuvat tai oleskelevat eri kunnissa, voitaisiin päätösvallan omaavaa kuntaa ratkaistaessa antaa merkitystä sille, kumman vanhemman luona lapsi on viimeksi asunut. Jollei kumpikaan vanhemmista asu eikä oleskele Suomessa, päätösvallan omaava kunta määräytyisi sen perusteella, missä he tai toinen heistä on viimeksi Suomessa asunut tai oleskellut. Jollei päätösvallan omaavaa kuntaa voitaisi osoittaa täälläkään perusteella, päätösvalta kuuluisi viimesijaisesti Helsingin kaupungin sosiaaliviranomaisille.

Jos lapselle päätetään järjestää perhehoitoa tai laitoshuoltoa Suomessa, sen järjestämisestä ja tästä aiheutuvista kustannuksista vastaisi momentin viimeisen virkkeen mukaan se kunta, joka viranomaisena on käyttänyt asiassa päätösvaltaa. Tämän säännöksen tarkoituksena on vain osoittaa se, mille kunnalle järjestämis- ja kustannusvastuu kansallisesti kuuluu. Se ei sulje pois sitä mahdollisuutta, että asetuksen 56 artiklassa tarkoitetuissa ta-

pauksissa päätösvaltaa käyttävä suomalainen viranomais sopii toisen jäsenvaltion viranomaisen kanssa siitä, että lapsen sijoittamisen kustannuksista suoritetaan korvausta toisesta jäsenvaltiosta.

Pykälän 3 momentti vastaa pääosin voimassa olevaa 2 momenttia. Säännöstä ehdotetaan kuitenkin muutettavaksi siten, että myös siinä tarkoitetuissa tapauksissa vastuu lastensuojelun järjestämisestä kuuluisi 2 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan määräytyvälle kunnalle eikä vastuullista kuntaa enää määräisi sosiaali- ja terveysministeriö kussakin yksittäistapauksessa erikseen. Tieto ulkomailla olevan lapsen lastensuojelun tarpeesta tulee nykyisin sosiaali- ja terveysministeriölle tavallisimmin ulkoasiainhallinnon välittämänä. Jatkossakin olisi tarkoitus, että sosiaali- ja terveysministeriö selvittäisi tilannetta alustavasti ja siirtäisi asian siten toimivaltaiselle kunnalle. Lisäksi momentissa on uusi, luonteeltaan informatiivinen säännös, jonka mukaan lastensuojelua voidaan tämän momentin nojalla järjestää vain, jollei Bryssel II -asetuksesta muuta johdu. Suomen viranomaiset eivät siis voi esimerkiksi päättää lapsen sijoittamisesta laitoshuoltoon käsillä olevan momentin nojalla, jos toimivalta tehdä tätä koskeva päätös asetuksen II luvun 2 jakson säännösten mukaan kuuluu toisen jäsenvaltion tuomioistuimille.

Pykälän 4 momentti vastaa asiallisesti voimassa olevaa 3 momenttia. Säännöstä on kuitenkin ajantasaistettu siten, että siinä viitataan kumotun ulkoasiainhallinnosta annetun lain (1129/1977) 16 §:n sijasta konsulipalvelulain (498/1999) 33 §:ään.

Pykälän 5 momentti vastaa asiallisesti voimassa olevaa 4 momenttia, mutta 2 momenttiin otettujen uusien säännösten johdosta säännöksessä viitataan pykälän 1 ja 2 momentin asemesta pykälän 1—3 momentin säännöksiin.

3. Esityksen vaikutukset

Bryssel II -asetuksen soveltamisala on edellä esitettyin tavoin laajempi kuin Bryssel II -asetuksen soveltamisala. Tästä johtuen käräjäoikeuksien käsiteltäviksi tulevien tuomion tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen vahvistamista sekä tuomion täytäntöön-

panokelpoiseksi julistamista koskevien asioiden määrä todennäköisesti lisääntyy jonkin verran, kun uutta asetusta aletaan soveltaa. Ennakoitavissa oleva asiamäärän kasvu on kuitenkin siinä määrin vähäinen, että se on hoidettavissa käräjäoikeuksien nykyisillä henkilöstö- ja muilla voimavaroilla. Sama koskee vastaavasti muutoksenhakutuomioistuimia.

Esityksen mukaan käräjäoikeudet ja ulosottomiehet olisivat velvolliset ottamaan vastaan englanninkielisen käännöksen toisessa jäsenvaltiossa annettuun tuomioon liittyvästä todistuksesta. Tämä saattaa vähäisessä määrin lisätä käännöskuluja oikeusministeriön hallinnonalalla.

Oikeusministeriön nimeäminen asetuksessa tarkoitetuksi keskusviranomaiseksi merkitsee oikeusministeriön kansainväliseen oikeusapuun kuuluvien tehtävien lisääntymistä. Lisätyön määrää on vaikea arvioida. Selvää kuitenkin on, että sovellettavaksi tulevan uuden säädöksen myötä esimerkiksi neuvonnan tarve lisääntyy. Uudet säännökset ja niiden myötä monimutkaistuva säädöskokonaisuus edellyttävät myös koulutuksen järjestämistä tuomioistuimille, ulosottomiehille ja sosiaaliviranomaisille. Uusista tehtävistä välittömästi aiheutuvat henkilöstö- ja kustannusvaikutukset ovat kuitenkin vähäiset.

Asetuksen mukaan sopimus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta voitaisiin eräissä tapauksissa esittää sosiaalilautakunnan vahvistettavaksi Suomessa, vaikka lapsella ei ole Suomessa asuinpaikkaa. Tällöin toimivaltainen sosiaalilautakunta määräytyisi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 8 §:n 2 momentin mukaan. Jollei asialla ole mainitussa lainkohdassa tarkoitettua liittymää mihinkään kuntaan, toimivalta kuuluisi viime kädessä Helsingin kaupungin sosiaalilautakunnalle. Voidaan kuitenkin arvioida, että sosiaalilautakuntien vahvistettaviksi tulevien sopimusten määrä lisääntyisi asetuksen seurauksena vain vähän.

Asetuksen mukaan myös lapsen sijoittamista perhehoitoon tai laitoshuoltoon koskeva asia kuuluisi eräissä tapauksissa Suomen viranomaisten toimivaltaan, vaikka lapsella ei ole Suomessa asuinpaikkaa. Tällaiset tapa-

ukset olisivat kuitenkin todennäköisesti hyvin harvinaisia. Lastensuojelulain 45 §:n 2 momentin mukaan viimesijainen vastuu sijoittamisesta olisi Helsingin kaupungilla. Ottaen huomioon muut mainitussa lainkohdassa säädetyt sijoittamisesta vastuussa olevan kunnan määrätymisperusteet vastuun määrättyminen tällä perusteella Helsingin kaupungille olisi poikkeuksellista. Toisaalta yksittäisenkin tapauksen aiheuttamat kustannukset voivat olla merkittävät. Lapsen sijaishuollosta aiheutuvat kustannukset ovat laitoshoidossa keskimäärin 50 000 euroa vuodessa. Suuret kustannukset kuuluvat kuitenkin lastensuojelulain 5 a §:ssä tarkoitettujen suurten kustannusten tasausjärjestelmän piiriin.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriön 14 päivänä kesäkuuta 2004 asettamassa työryhmässä, jossa on oikeusministeriön lisäksi ollut edustettuna sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistelun yhteydessä neuvotellut Helsingin kaupungin ja Suomen Kuntaliiton edustajien kanssa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 8 §:ää sekä lastensuojelulain 45 §:ää koskevista muutosehdotuksista.

5. Muut asiaan vaikuttavat seikat

Asetuksen 67 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on viimeistään 31 päivänä lokakuuta 2004 annettava komissiolle tiedoksi muun muassa keskusviranomaisten nimet sekä kielet, joita voidaan käyttää asetuksen 45 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen todistusten tapaamisoikeutta koskevan kohdan osalta.

6. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2005, jolloin asetus pääosiltaan tulee sovellettavaksi.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki**tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa annetaan täydentävät säännökset tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003, jäljempänä *asetus*, soveltamisesta Suomessa.

2 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Asetuksen 21 artiklan 3 kohdassa ja 29 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tuomioistuin on Suomessa käräjäoikeus.

Jos asetuksen 21 artiklan 3 kohdan nojalla vaaditaan vahvistettavaksi, että toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annettu tuomio on Suomessa tunnustettava tai jätettävä tunnustamatta, asia on pantava vireille oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 10 §:ssä tarkoitettussa tuomioistuimessa tai, jos vaaditaan ainoastaan vanhempainvastuuta koskevan ratkaisun tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen vahvistamista, lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 13 §:ssä tarkoitettussa tuomioistuimessa.

Myös asetuksen 29 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu tuomioistuin on tuomion täytäntöön-

panokelpoiseksi julistamista koskevan asian yhteydessä toimivaltainen käsittelemään 2 momentissa tarkoitettua vaatimuksen.

3 §

Tuomion lähettäminen täytäntöönpanoa varten

Kun tuomioistuin on asetuksen III luvun 2 jakson säännösten nojalla julistanut täytäntöönpanokelpoiseksi toisessa jäsenvaltiossa annetun lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan tuomion, sen on hakijan pyynnöstä lähetettävä tuomio ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus toimivaltaiselle käräjäoikeudelle, jos tuomio voidaan asetuksen 47 artiklan 2 kohdan mukaan panna täytäntöön. Jos on kysymys lapsen huoltoa koskevasta tuomiosta, jonka antamisesta on kulunut vähemmän kuin kolme kuukautta, tuomio ja hakemus on kuitenkin lähetettävä toimivaltaiselle ulosottomiehelle. Tuomioistuimen on samalla kehotettava käräjäoikeutta tai ulosottomiestä kiireellisesti huolehtimaan täytäntöönpanosta.

4 §

Käännökset

Kun käräjäoikeudelta tai ulosottomieheltä haetaan toisessa jäsenvaltiossa annetun tuomion täytäntöönpanoa asetuksen 41 tai 42 ar-

tiklan nojalla, tuomion täytäntöönpanoa haakevan asianosaisen on asetuksen 45 artiklan 2 kohdan mukaisesti toimitettava kärjäoikeudelle tai ulosottomiehelle käänös asetuksen 41 artiklan 1 kohdassa tarkoitettun todistuksen 12 kohdasta tai 42 artiklan 1 kohdassa tarkoitettun todistuksen 14 kohdasta suomen, ruotsin tai englannin kielelle.

5 §

Keskusviranomainen

Asetuksen 53 artiklassa tarkoitettu keskusviranomainen on Suomessa oikeusministeriö.

Valtion ja kunnan sosiaalihuollon viranomaisten sekä poliisiviranomaisten tulee antaa oikeusministeriölle pyynnöstä virka-apua lapsen olinpaikan ja lapsen olosuhteiden selvittämiseksi, toisessa jäsenvaltiossa annetun vanhempainvastuuta koskevan tuomion täytäntöönpanon ja lapsen palauttamisen turvaamiseksi sekä muutoin keskusviranomaiselle asetuksen 55 artiklassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

6 §

Lapsen sijoittamista koskeva asia

Jos oikeusministeriölle toimitetaan asetuksen 56 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu pyyntö, joka koskee lapsen sijoittamista hoitolaitokseen tai sijaisperheeseen Suomessa,

oikeusministeriön on siirrettävä pyyntö sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:ssä tarkoitettulle kunnan määräämälle toimielimelle siinä kunnassa, jonka alueelle lapsen sijoittamista suunnitellaan, tai, jos sijoituspaikkaa ei ole pyynnössä yksilöity, siinä kunnassa, joka lastensuojelulain (683/1983) 45 §:n mukaan päättää lapsen sijoittamisen järjestämisestä.

Jos oikeusministeriölle toimitetaan asetuksen 56 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu ilmoitus lapsen sijoittamisesta sijaisperheeseen Suomessa, oikeusministeriön on siirrettävä ilmoitus 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle siinä kunnassa, jonka alueelle lapsi on päätetty sijoittaa.

7 §

Todistuksessa olevan virheen korjaaminen

Tuomioistuimen ja muun viranomaisen on korjattava asetuksen nojalla antamassaan todistuksessa oleva kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin rinnastettava selvä virhe noudattaen soveltuvin osin tuomiossa tai päätöksessä olevan virheen korjaamista koskevia säännöksiä.

8 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2005.

2.

Laki**avioliittolain 119 ja 125 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/1929) 119 §:n 5 momentti ja 125 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 1226/2001, seuraavasti:

119 §

Mitä 1—3 momentissa säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetusta neuvoston asetuksesta (EY) N:o 2201/2003 tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.

125 §

Mitä 121—124 §:ssä säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei 119 §:n 5 momentissa mainitusta neuvoston asetuksesta tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2005.

3.

Laki**lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8 päivänä huhtikuuta 1983 annetun lain (361/1983) 8 § ja 45 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 8 § osaksi laissa 186/1994 ja 45 §:n 1 momentti laissa 620/1996, sekä

lisätään lakiin uusi 29 a §, 34 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 186/1994, uusi 3 momentti, lakiin uusi 42 a §, 43 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 4 momentti ja 44 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 620/1996, uusi 3 momentti seuraavasti:

8 §

Sopimuksen vahvistaminen

Sopimus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on tehtävä kirjallisesti ja se on esitettävä vahvistettavaksi sen kunnan sosiaalilautakunnalle, missä lapsella on asuinpaikka.

Jos lapsella ei ole asuinpaikkaa Suomessa, sopimus on esitettävä vahvistettavaksi sen kunnan sosiaalilautakunnalle, missä lapsella on viimeksi ollut Suomessa asuinpaikka tai, jos lapsella ei ole ollut Suomessa asuinpaikkaa, sen kunnan sosiaalilautakunnalle, missä lapsen vanhemmilla tai jommallakummalla vanhemmista tai huoltajaksi esitetyllä henkilöllä on asuinpaikka. Jos minkään kunnan sosiaalilautakunta ei edellä sanotun mukaan ole toimivaltainen, sopimus on esitettävä vahvistettavaksi Helsingin kaupungin sosiaalilautakunnalle.

Sosiaalilautakunnan on harkitessaan, voidaananko sopimus vahvistaa, otettava huomioon lapsen etu ja lapsen omat toivomukset siten kuin 10 ja 11 §:ssä säädetään. Sopimus on jätettävä vahvistamatta, jos kumpikaan lapsen vanhemmista ei ole lapsen huoltaja.

Sopimus, jonka sosiaalilautakunta on vahvistanut, on voimassa ja voidaan panna täytäntöön niin kuin tuomioistuimen antama lainvoimainen päätös.

4 luku

Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

29 a §

Säännösten toissijaisuus

Mitä 19—21 sekä 23—29 §:ssä säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetusta neuvoston asetuksesta (EY) N:o 2201/2003, jäljempänä *Bryssel IIa -asetus*, muuta johdu.

34 §

Palauttamismääräyksen antamisesta kieltäytymisen perusteet

— — — — —
Jos lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvaton pois viemistä tai palauttamatta jättämistä oli Bryssel IIa -asetuksen 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettussa jäsenvaltiossa, lapsen palauttamista koskevan hakemuksen hylkäämiseen 1 momentin 2 kohdan nojalla so-

velletään lisäksi, mitä asetuksen 11 artiklan 4 kohdassa säädetään.

6 luku

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistamista ja lapsen palauttamista koskeva menettely

42 a §

Suhde Bryssel IIa –asetukseen

Mitä 36—42 §:ssä säädetään, ei sovelleta sellaiseen vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevaan asiaan, johon sovelletaan Bryssel IIa –asetusta.

Jos lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvaton pois viemistä tai palauttamatta jättämistä oli Bryssel IIa –asetuksen 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu jäsenvaltiossa, menettelyyn lapsen palauttamista koskevassa asiassa sovelletaan tämän luvun säännösten lisäksi, mitä asetuksen 11 artiklan 2, 3 ja 5—8 kohdassa säädetään.

43 §

Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Mitä 3 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos vieraassa valtiossa annetun päätöksen

täytäntöönpanoa koskevaan asiaan sovelletaan Bryssel IIa –asetusta.

44 §

Päätöksen lähettäminen käräjäoikeudelle

Bryssel IIa –asetuksen nojalla täytäntöönpanokelpoiseksi julistetun tuomion lähettämisestä täytäntöönpanoa varten säädetään erikseen.

45 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpano

Suomessa täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistettu vieraassa valtiossa annettu lapsen huolto ja tapaamisoikeutta koskeva päätös pannaan täytäntöön siten kuin lapsen huolto ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (619/1996) säädetään. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä sen jälkeen kun lapsi on täyttänyt 16 vuotta. Bryssel IIa –asetuksen mukaan täytäntöönpanokelpoisen vieraassa valtiossa annetun tuomion täytäntöönpanosta säädetään erikseen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2005.

4.

Laki**lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 33 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta 16 päivänä elokuuta 1996 annetun lain (619/1996) 33 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

33 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen sekä lapsen palauttamista koskevan määräyksen täytäntöönpano

täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 mukaan pantava täytäntöön Suomessa, täytäntöönpano tapahtuu tämän lain mukaisesti. Tällaisen päätöksen täytäntöönpanoon ei sovelleta, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään.

Jos toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettu päätös on tuomioistuimen toimivaltaista sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täy-

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2005.

5.

Laki**yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta 21 päivänä heinäkuuta 1977 annetun lain (588/1977) 8 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

8 §

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos päätöksen täytäntöönpanoa koskevaan

asiaan sovelletaan tuomioistuimen toimivaltaista sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY)

N:o 1347/2000 kumoamisesta annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2201/2003.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2005.

6.

Laki

lastensuojelulain 45 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 5 päivänä elokuuta 1983 annetun lastensuojelulain (683/1983) 45 §:n 2—4 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 momentti laissa 94/1991 ja 4 momentti laissa 139/1990, sekä

lisätään 45 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 139/1990 ja 94/1991, uusi 5 momentti seuraavasti:

45 §

Perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun järjestämisestä vastuussa oleva kunta

Jos lapsen sijoittamista perhehoitoon tai laitoshuoltoon koskeva asia tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioista ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 nojalla on ratkaistava Suomessa, mutta mikään kunta ei ole 1 momentin mukaan velvollinen järjestämään perhehoitoa tai laitoshuoltoa, sen järjestämisestä päättäminen kuuluu lapsen viimeisimmän asuin- tai oleskelukunnan viranomaisille. Jos lapsella ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, päätösvalta kuuluu sen kunnan viranomaisille, jossa lapsen vanhemmat tai toinen heistä asuu tai oleskelee taikka, jos kumpikaan vanhemmista ei asu eikä oleskele Suomessa, vanhempien tai toisen heistä viimeisimmän asuin- tai oleskelukunnan viranomaisille. Jos kummallakaan vanhemmista ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, pää-

tösvalta kuuluu Helsingin kaupungin viranomaisille. Jos lapselle päätetään järjestää perhehoitoa tai laitoshuoltoa Suomessa, vastaa sen järjestämisestä ja tästä aiheutuvista kustannuksista se kunta, jonka viranomainen on edellä sanotun mukaisesti päättänyt asiasta.

Perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun järjestäminen sellaiselle lapselle tai nuorelle, jonka vanhemmat tai toinen heistä on tai on ollut Suomen kansalainen, mutta jolla ei ole sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan asuin- tai oleskelukuntaa Suomessa ja jonka sosiaali- ja terveysministeriö saamiensa alustavien tietojen perusteella ei katso saavan asianmukaista huoltoa asuin- tai oleskelumaassaan, kuuluu 2 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan määräytyvälle kunnalle. Lastensuojelua voidaan tämän momentin nojalla järjestää vain, jollei 2 momentissa mainitusta asetuksesta muuta johdu.

Asianomainen kunta voi pyytää ulkoasiainministeriön välityksellä virka-apua lastensuojelutarpeen selvittämiseksi ulkomailla. Selvityksen voi ulkomailla tehdä myös sellainen henkilö, joka konsulipalvelulain (498/1999) 33 §:n mukaan voi suorittaa julkiselle notaarille kuuluvia tehtäviä.

Kunnan, jossa lapsi tai nuori on avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitettuna tai jälkihuollossa, on järjestettävä yhteistyössä 1—3 momentin mukaan vastuussa olevan kunnan kanssa lapselle tai nuorelle hänen huollon tai hoidon tarpeensa edellyttämät

palvelut ja tukitoimet, joista aiheutuvat kustannukset kunta on oikeutettu perimään vastuussa olevalta kunnalta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2005.

Helsingissä 8 päivänä lokakuuta 2004

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

2.

Laki

avioliittolain 119 ja 125 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/1929) 119 §:n 5 momentti ja 125 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 1226/2001, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

119 §

Mitä 1—3 momentissa säädetään, on sovellettava ainoastaan, jollei tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja yhteisten lasten huoltoa koskevissa asioissa annetusta neuvoston asetuksesta (EY) N:o 1347/2000 tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, *sovelletaan* ainoastaan, jollei *tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetusta neuvoston asetuksesta (EY) N:o 2201/2003* tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.

125 §

Mitä 121—124 §:ssä säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja yhteisten lasten huoltoa koskevissa asioissa annetusta neuvoston asetuksesta tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.

Jos 1 momentissa tarkoitettun asetuksen 14 artiklan 3 kohdan nojalla vaaditaan vahvistettavaksi, että jäsenvaltiossa annettu tuomio on Suomessa tunnustettava tai jätettävä tunnustamatta, asia on pantava vireille oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 10 §:ssä tarkoitettussa tuomioistuimessa tai, jos vaaditaan ainoastaan lapsen huoltoa koskevan ratkaisun vahvistamista, lapsen huollosta ja

125 §

Mitä 121—124 §:ssä säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei *119 §:n 5 momentissa mainitusta* neuvoston asetuksesta tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.

tapaamisoikeudesta annetun lain 13 §:ssä
tarkoitettussa tuomioistuimessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2005.

3.

Laki**lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8 päivänä huhtikuuta 1983 annetun lain (361/1983) 8 § ja 45 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 8 § osaksi laissa 186/1994 ja 45 §:n 1 momentti laissa 620/1996, sekä

lisätään lakiin uusi 29 a §, 34 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 186/1994, uusi 3 momentti, lakiin uusi 42 a §, 43 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 4 momentti ja 44 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 620/1996, uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

8 §

Sopimuksen vahvistaminen

Sopimus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on tehtävä kirjallisesti ja se on esitettävä vahvistettavaksi sen kunnan sosiaalilautakunnalle, missä lapsella on asuinpaikka. *Sosiaalilautakunnan on, harkitessaan voidaanko sopimus vahvistaa, otettava huomioon lapsen etu ja lapsen omat toivomukset siten kuin 10 ja 11 §:ssä säädetään. Sopimus on jätettävä vahvistamatta, jos kumpikaan lapsen vanhemmista ei ole lapsen huoltaja.*

Sopimus, jonka sosiaalilautakunta on vahvistanut, on voimassa ja voidaan panna täytäntöön niin kuin tuomioistuimen antama lainvoimainen päätös.

Ehdotus

8 §

Sopimuksen vahvistaminen

Sopimus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on tehtävä kirjallisesti ja se on esitettävä vahvistettavaksi sen kunnan sosiaalilautakunnalle, missä lapsella on asuinpaikka.

Jos lapsella ei ole asuinpaikkaa Suomessa, sopimus on esitettävä vahvistettavaksi sen kunnan sosiaalilautakunnalle, missä lapsella on viimeksi ollut Suomessa asuinpaikka tai, jos lapsella ei ole ollut Suomessa asuinpaikkaa, sen kunnan sosiaalilautakunnalle, missä lapsen vanhemmilla tai jommallakummalla vanhemmista tai huoltajaksi esitetyllä henkilöllä on asuinpaikka. Jos

minkään kunnan sosiaalilautakunta ei edellä sanotun mukaan ole toimivaltainen, sopimus on esitettävä vahvistettavaksi Helsingin kaupungin sosiaalilautakunnalle.

Sosiaalilautakunnan on harkitessaan, voidaanko sopimus vahvistaa, otettava huomioon lapsen etu ja lapsen omat toivomukset siten kuin 10 ja 11 §:ssä säädetään. Sopimus on jätettävä vahvistamatta, jos kumpikaan lapsen vanhemmista ei ole lapsen huoltaja.

Sopimus, jonka sosiaalilautakunta on vahvistanut, on voimassa ja voidaan panna täytäntöön niin kuin tuomioistuimen antama lainvoimainen päätös.

4 luku

Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

29 a §

Säännösten toissijaisuus

Mitä 19—21 sekä 23—29 §:ssä säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetusta neuvoston asetuksesta (EY) N:o 2201/2003, jäljempänä Bryssel IIa –asetus, muuta johdu.

34 §

Palauttamismääräyksen antamisesta kieltäytymisen perusteet

Jos lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvaton pois viemistä tai palauttamatta jättämistä oli Bryssel IIa –asetuksen 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu jäsenvaltiossa, lapsen palauttamista koskevan hakemuksen hylkäämiseen 1 momentin 2 kohdan nojalla sovelletaan lisäksi, mitä asetuksen 11 artiklan 4 kohdassa säädetään.

6 luku

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistamista ja lapsen palauttamista koskeva menettely

42 a §

Suhde Bryssel Iia –asetukseen

Mitä 36—42 §:ssä säädetään, ei sovelleta sellaiseen vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevaan asiaan, johon sovelletaan Bryssel Iia –asetusta.

Jos lapsen asuinpaikka välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä oli Bryssel Iia –asetuksen 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettussa jäsenvaltiossa, menettelyyn lapsen palauttamista koskevasa asiassa sovelletaan tämän luvun säännösten lisäksi, mitä asetuksen 11 artiklan 2, 3 ja 5—8 kohdassa säädetään.

43 §

Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Mitä 3 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevaan asiaan sovelletaan Bryssel Iia –asetusta.

44 §

Päätöksen lähettäminen käräjäoikeudelle

Bryssel Iia –asetuksen nojalla täytäntöönpanokelpoiseksi julistetun tuomion lähettämistä täytäntöönpanoa varten säädetään erikseen.

45 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpano

Suomessa täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistettu, vieraassa valtiossa annettu lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva päätös pannaan täytäntöön siten kuin lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (619/96) säädetään. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä sen jälkeen kun lapsi on täyttänyt 16 vuotta.

45 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpano

Suomessa täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistettu vieraassa valtiossa annettu lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva päätös pannaan täytäntöön siten kuin lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (619/1996) säädetään. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä sen jälkeen kun lapsi on täyttänyt 16 vuotta. *Bryssel IIa -asetuksen mukaan täytäntöönpanokelpoisen vieraassa valtiossa annetun tuomion täytäntöönpanosta säädetään erikseen.*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2005.

4.

Laki**lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain
33 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta 16 päivänä elokuuta 1996 annetun lain (619/1996) 33 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

33 §

*Vieraassa valtiossa annetun päätöksen sekä
lapsen palauttamista koskevan määräyksen
täytäntöönpano*

Jos toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettu päätös on tuomioistuimen toimivaltaista sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 mukaan pantava täytäntöön Suomessa, täytäntöönpano tapahtuu tämän lain mukaisesti. Tällaisen päätöksen täytäntöönpanoon ei sovelleta, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2005.

5.

Laki**yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta 21 päivänä heinäkuuta 1977 annetun lain (588/1977) 8 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos päätöksen täytäntöönpanoa koskevaan asiaan sovelletaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2201/2003.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2005.

6.

Laki**lastensuojelulain 45 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä elokuuta 1983 annetun lastensuojelulain (683/1983) 45 §:n 2—4 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 momentti laissa 94/1991 ja 4 momentti laissa 139/1990, sekä

lisätään 45 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 139/1990 ja 94/1991, uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

45 §

Perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun järjestämisestä vastuussa oleva kunta

Perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun järjestäminen sellaiselle lapselle tai nuorelle, jonka vanhemmat tai toinen heistä on tai on ollut Suomen kansalainen, mutta jolla ei ole sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan asuin- tai oleskelukuntaa Suomessa ja jonka sosiaali- ja terveysministeriö saamiensa alustavien tietojen perusteella ei katso saavan asianmukaista huoltoa asuin- tai oleskelumaassaan, kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön määräämälle kunnalle.

Jos lapsen sijoittamista perhehoitoon tai laitoshuoltoon koskeva asia tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 nojalla on ratkaistava Suomessa, mutta mikään kunta ei ole 1 momentin mukaan velvollinen järjestämään perhehoitoa tai laitoshuoltoa, sen järjestämisestä päättäminen kuuluu lapsen viimeisimmän asuin- tai oleskelukunnan viranomaisille. Jos lapsella ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, päätösvalta kuuluu sen kunnan viranomaisille, jossa lapsen vanhemmat tai toinen heistä asuu tai oleskelee taikka, jos kumpikaan vanhemmista ei asu eikä oleskele Suomessa, vanhempien tai toisen heistä viimeisimmän asuin- tai oleskelukunnan viranomaisille. Jos kummallakaan vanhemmista ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, päätösvalta kuuluu Helsingin kaupungin viranomaisille. Jos lapselle päätetään järjestää perhehoitoa tai laitoshuoltoa Suomessa, vastaa sen järjestämisestä ja tästä aiheutuvista kustannuksista se kunta, jonka viranomainen on edellä sanotun mukaisesti päättänyt asiasta.

Asianomainen kunta voi pyytää ulkoasiainministeriön välityksellä virka-apua lastensuojelutarpeen selvittämiseksi ulkomailta. Selvityksen voi ulkomailta tehdä myös sellainen viran- tai toimenhaltija, joka ulkoasiainhallinnosta annetun lain (1129/77) 16 §:n mukaan voi suorittaa julkiselle notaarille kuuluvia tehtäviä.

Kunnan, jossa lapsi tai nuori on avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitettuna tai jälkihuollossa, on järjestettävä yhteistyössä 1 ja 2 momentin mukaan vastuussa olevan kunnan kanssa lapselle tai nuorelle hänen huollon tai hoidon tarpeensa edellyttämät palvelut ja tukitoimet, joista aiheutuvat kustannukset kunta on oikeutettu perimään vastuussa olevalta kunnalta.

Perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun järjestäminen sellaiselle lapselle tai nuorelle, jonka vanhemmat tai toinen heistä on tai on ollut Suomen kansalainen, mutta jolla ei ole sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan asuin- tai oleskelukuntaa Suomessa ja jonka sosiaali- ja terveysministeriö saamiensa alustavien tietojen perusteella ei katso saavan asianmukaista huoltoa asuin- tai oleskelumaassaan, kuuluu 2 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan määräytyvälle kunnalle. Lastensuojelua voidaan tämän momentin nojalla järjestää vain, jollei 2 momentissa mainitusta asetuksesta muuta johdu.

Asianomainen kunta voi pyytää ulkoasiainministeriön välityksellä virka-apua lastensuojelutarpeen selvittämiseksi ulkomailta. Selvityksen voi ulkomailta tehdä myös sellainen henkilö, joka konsulipalvelulain (498/1999) 33 §:n mukaan voi suorittaa julkiselle notaarille kuuluvia tehtäviä.

Kunnan, jossa lapsi tai nuori on avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitettuna tai jälkihuollossa, on järjestettävä yhteistyössä 1—3 momentin mukaan vastuussa olevan kunnan kanssa lapselle tai nuorelle hänen huollon tai hoidon tarpeensa edellyttämät palvelut ja tukitoimet, joista aiheutuvat kustannukset kunta on oikeutettu perimään vastuussa olevalta kunnalta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2005.